„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 112. У Новом Саду у уторак 20. јула (1. августа) 1882. ГОДИНА XVII.

НОВИ САД, 19. јула.

У крилу хрватско-славонске земаљске владе живо се ради, да се састави **граничарски прорачун** за годину што долази. Како из Загреба јављају, при том се гледало, да се што више уштеди. Но све комбинације, што су узете у рачун, показле су, да се за сад не ће моћи још ништ уштедети, односно, да се догодишњи прорачун не ће моћи смањити, јер ту су још сви чиновници, што су са спојењем Границе примљени у грађанску службу, и ти сви падају на терет земаљском прорачуну. Кад је Крајина спојена, показло се, да ће само у правосудској струци моћи нешто више уштедети, и то тек кад се сместе сувишни (прекобројни) чиновници и кад се правосуђе реформује. Тако јавља осечка „Драва“, а полуслужбене „Загр. Нов.“ потврђују посредно њен извештај, саопштавајући га без примедбе.

Ни један службени лист ни у једној, ни у другој половини Аустро-угарске монархије није службено донео **наименовање бар. Николића**, него су само полуслужбеним начином саопштили, да је исти наименован босанско-херцеговачком заповеднику за адлатуса. Што су у Бечу и Будапешти пропустили, то је учинио пре неки дан „Сарајевски Лист“, службени орган босанско-херцеговачке земаљске владе. Констатовавши то, „Н. Сл. Преса“ примећава: „Врло је значајно по одношај монархије к Босни, што се наименовање главних (leitenden) личности земаљске владе не објављује обема државним половинама службеним начином и што на наименовању нема премапотписа којег одговорног министра. Та заједничкој влади поверена је законом управа у поседнутим земљама, и одговорност, што је она сноси према делегацијама за именовање личности, која ће у будуће стојати на челу грађанској управи у Босни и Херцеговини, требала је по уставним начелима да је добила израза у премапотпису.“

У недељу у вече кренуо се **Калаји на пут у Босну**. Из Беча ће преко Брода право у Сарајево, не задржавајући се нигде уз пут. Како из босанске главне вароши јављају, Калаји ће у поседнутим областима провести једно два месеца дана, и то највише у Сарајеву, где ће сам руководити уређење управе; тек последњих недеља путоваће, и то не по целој земљи, него ће обићи тек само неке округе. Прате га грађански адлатус, бар. Николић, и два чиновничка вежбеника. Док се министар узбави у Сарајеву, изаћи ће, као што се говори, многе важне наредбе и биће учињене многе промене у личностима. Овде се јамачно мисле промене у чиновницима, што је, као што се зна, Калаји узео себи за програм. По земљама угарске круне дигла се читава хајка на чиновнике, врбујући их у Босну. „Владини кругови у право лове чиновнике за Босну,“ вели „Фигетленшиг,“ па наставља: „До сада су се молили за места у Босни све сами најнеспособнији чиновници или људи, који нису имали никакве службе. Какво је било то чиновништво, то може свако мислити. Калаји хоће да доскочи том злу, па се тога ради договорио с мађарском владом, да му она уступи извесни део својих способних чиновника. Кога определе за запоседнуте покрајине, томе кажу, нека моли за Босну, а у једно му натукну, нека се не нада, да ће дома напредовати (аванзовати), ако не узмоли за место у Босни.“ Тако је управитељ земаљских финансија у Загребу, Давид, ишао по Славонији, да „врбује“ — баш та је реч употребљена у дотичној вести — финансијске чиновнике у Босну, али је, као што се полуслужбено потврђује, подобателно — насео. Што је год ваљаније у чиновништву, не ће у Босну.

„По поузданим приватним вестима, што из Мостара амо стигоше,“ пишу „Н. Сл. Преси“ из Котора, **херцеговачки устанак** опет је, после мале почивке, на ново букнуо и опет показао видљивих знакова живота. Устаничке чете, што се у последње време скриваху по херцеговачким провалијама, узнемирују на ново војску, и баш задњих дана било је овде, онде чаркања. Противно оним вестима, што их је човек пре неког времена могао по официјозним листовима читати, неки округи у Херцеговини са свим су опустели од народа. Становници, што се из тих крајева у почетку устанка латише оружја, нису се више враћали дома, него се још једнако задржавају у гори, а породице њихове налазе се у суседној Гори Црној. Нарочито је фочански округ опустео. Има на 4000 опалих домова и без становника.“ Као што истом листу из Сарајева даље јављају, „показују се остатци устаничких чета не само на црногорској граници, него и у невесињској околини у Вележпланини. Устаници крстаре на лево и на десно и често се покажу по блиским селима, одакле марву терају и собом у планину гоне.“

Мисирско питање.

У Инглеској усвајају понуду портину да пошље војску у Мисир, али баш нису јако одушевљени због тога. То очевидно произлази из гледстонових изјава у доњој кући инглеског парламента, по којим би од инглеске стране ради да знају, кад и колико ће турске војске и са каквим диспозицијама бити одаслано у Мисир. Даље се у Лондону држи као conditio sine qua non нека султанова прокламација, која проглашује Араби-пашу за бунтовника. И са Италијом преговара даље сенцемски кабинет, као да није вољан, да султанову понуду за интервенцију озбиљно узме. У Берлину нису тајили озбиљност положаја ни после портине изјаве, шта више телеграфисао је тамошњи дипломатски дописник „Кол. Нов.“ свом листу, да у колико је портина одлука способна, да сахрани песимистичне назоре, који се последњих дана распростреше, у толико би се с друге стране положај сматрао за оптимистичан, кад би се хтело узети, да су умешањем порте сад одмах отклоњене све или бар највеће тешкоће. Последица тог већ сад несигурног стања је нешто мистериозно држање Русије, која је у конференцији на један пут нешто укочена постала. Већ прошлог четвртка — вели „Н. Сл. П.“ — беше знака, као да ће петроградски кабинет усљед промене турског мишљења и он од своје стране променути позицију. С тога није у петак (10. о. м.) држана седница; очекују се инструкције руског посланства. Само је конјектура, али која произлази из дипломатских кругова, да ће се на послетку и Русија понудити да кооперира у Мисиру. Тајмсови чланци, који ишту инглески профекторат у Мисиру, имају у томе свога удела, ма да у самој Инглеској не налазе општег одзива и „Морн. Пост“ одговара му, да његова будалаштина није и политика Инглеске; влада ће јавним мњењем бити присиљена, да потврди поштење инглеске политике и да се уздржи од сваког покушаја, да под плаштом правде и реда тера саможиве циљи.

*

Конференција у Цариграду држана у среду 14. о. м. трајала је два и по сахата. После опште дискусије о последњим догађајима на истоку предложи лорд Дуферин прокламацију у том смислу, да се Араби паша прогласи бунтовником. Сајид паша примио је предлог у начелу, али ипак примети, да је тек онда умесно ту проклмацију издати, када се турска војска искрца. За тим је искао Сајид паша разјашњења о условима посланичке ноте од 3. (15.) јула. Маркиз Ноаљ, а нарочито лорд Дуферин, дају опширна извешћа. Сајид паша изгледа да се задовољава, али почиње ипак околишити. На искање посланика изјављује Сајид паша, да се усвајање сматра као коначно и да ће он о томе порту известити. На поново захтевање посланика обећа, да ће данас или сутра поднети писмену изјаву портину о том усвајању. При свем том вели Сајид паша, да одашиљање турске војске зависи од повлачења инглеских трупа, које су у Александрији и од систирања одилазења других страних трупа. У сљед замерке маркиза Ноаља и лорда Дуферина изјављује Сајид паша, да ће порта те услове изразити као просту жељу. Мисли се, да ће дотична изјава стићи до вечери.

*

Као што „Рајт. Оф.“ из Цариграда јављају 16. о. м. у јучерашњој седници конференције изјавише портини изасланици, да се порта одазива живој жељи конференције и спремна је, да одмах одашље војску; али се ипак нада, да ће инглеска пре тога издати налог, да се задржи одашиљање инглеске војске, а у једно да ће повући и оне трупе што се сад у Мисиру налазе.

*

„Дели Њус“ дознаје: решење султаново, да пошље војску у Мисир, неће имати никаква уплива на акцију инглеских трупа.

*

„П. Лоју“ јављају 16. о. м. из Лондона: Ђенерао Вилис са штабом прве дивизије укрцаће се сутра у Плимут; ђенерал Хемли са штабом друге за неколико дана у Ливерпулу. Јавно мњење је овде одлучно против сваког оклевања и премишљања; општи је назор, да ваља енергично поступати.

*

Истом листу јављају 16. о. м. из Лондона: До пола два сахата по подне није ни спољњем звању ни ратном министарству нити адмиралитету стигла каква потврда, да је Араби-паша понуд о своје предавање.

*

Међу тим „Дељи Тел.“ дознаје истога дана из Александрије: Араби-паша телеграфски поднео јутрос Кедиви понуде за мир. Нуди, да се повуче у који монастир, али да задржи плату и ранг обрштара и иште исту милост за Али-Фемија, Абдулаха, Тулбу, Махмуд Самија и остале колеге. Кедива је поднео те предлоге инглеском ђенералу Алисону, и искао од њега мишљења. Капетан Хетн и два ађутанта ђенерала Алисона одоше јутрос у Махалу ради договора о предлозима, у пратњи два улеме и Кафр-ел-Девара.

*

Адмирал Сејмор информисао заступнике сила, да се боји недостатка воде и изразио жељу, нека се то свима јави, ко хоће од сад у Александрији настане.

*

Из Мадрида јављају, како нека окружница министра спољних послова на шпанске заступнике навађа, да сујецки канал са својих колонијалних одношаја Шпанију више интересује него неке друге велесиле и да би при уређењу сујецког питања ваљало и Шпанију питати за савет.

Реорганизација земаљске управе у Троједници.

(Наставак.)

Тај је организам већ сам по себи недостатан тога ради, што му мањка један молбени ступањ дочим сада постоје само две инстанције, а кад се сједињењем земаљских влада обадва подручја споје у једну целину, осети ће се штетне последице тога недостатнога организма и у самој управи, јер у тако раширеном подручју неће моћи земаљска влада од свога седишта удаљене области I. молбе равнати оном сигурношћу и тачношћу, како то интереси добре управе захтевају, дочим ће се морати у многим најважнијим случајевима ослањати на једнострана више пута нетачна извешћа области I. молбе, а и обћинство и поједине приватне странке мораће у помањкању средњих области II. молбе, којим би припадао шири делокруг, него ли областима I. молбе, доста пута у једноставним, али иначе врешним и важним пословима, дуго времена очекивати дотичне одлуке од удаљене земаљске владе, што је свакако подобно у опћинству пробудити незадовољство против органичких уредаба управе.

Најзамашније пак последице појавиће се у самом гремију земаљске владе, код које ће се умножити услед дописивања с толиким областима I. молбе послови у толикој мери, да ће се морати изгубити сваки преглед у појединих управних струка, а земаљској влади једва ће бити могуће, макар и повећањем особља удовољити тачној и хитрој управи, дочим ће се на послове легислативне и онакове, које треба да потичу из њезине иницијативе, једва и помислити моћи.

Услед тога не преостаје ино, него да се међу земаљском владом и области I. молбе, опет уметну жупаније, као што су већ пре постојале, са примерно раширеним делокругом, којем би се имали доделити важни послови, као што су новачење, онда јавне грађевине, именито друмови и водограђевине, затим надзирање шумскога господарства, здравствено редарство нарочито у случају епидемије, марвинске куге итд.

Дочим би у свим областима послови као што су: јавна сигурност, местно редарство, надзирање опћинске управе, шумско и пољско редарство, деобе задруга итд. котарске области као и до сада вршиле делокруг области I. молбе, фунгирале би жупаније у тим пословима као области II. а земаљска влада као област II. а земаљска влада као област III. и задње молбе; у послови пак придржаних жупанијама, суделовале би котарске области у једно као органи извршујуће власти, а жупаније као области I. молбе, дочим би земаљска влада у истим пословима вршила делокруг II. и задње молбе.

Ув жупаније имале би се у једно као контролни органи према делокругу жупанија устројити жупанијске скупштине, у којим би могле бити заступане и трговачко-обртничке коморе, господарска друштва или њихове подружнице, где такове у жупанија постоје, а уз котарске области, скупштине котарске као саветујући орган за локалне интересе опћина, завода и подручнога пучанства.

Пошто су пак поджупаније по садањем земљиштном простору својем превелике, те усљед тога обћинству и приватним странкама из удаљених места тешко приступне, имале би се преустројити у мање котаре, као што су и пре опстојали.

Најпосле имали би код опћина, како ће се ниже образложити, местни судови престати, пак ако се се и прописивање и ексекутивно утеривање државних пореза, како се је надати, пренесе на посебне државне органе тако, да опћинама остане само наводно побирање пореза, биле би опћине највећих садањих терета својих у такозваном пренешеном делокругу решене, те би се могле по вољи уредити и паравном делокругу боље посветити, што би од непроцењиве користи било.

Што се тиче судбених области прве молбе то су ове у толико нешто боље уређене, што су котарски судови раздељени на мања подручја, али с друге су стране опет судбени столови, који су на редко поразмештени, устројени с превеликим подручјем тако, да се у прешнијим предметима казненога поступка, онда у трговачко-меничним и у грунтовничким пословима једва у стању судбености извршивати оном хитрином и тачношћу, како то добро уређено правосуђе захтева. То је ваљда и био разлог, да се некојим котарским судовима морала изнимно поделити судбеност у трговачко-меничним пословима, и да је руковање грунтовнице намењено котарским судовима, коју би много боље водити могли зборни (колегијални) судови.

Осим тога неда се тајити, да су котарски судови, који сада у грађанско-парбеним стварима извршују судбеност до неограниченога износа, у казнених ствари у погледу преступака одвише послови оптерећени, па то је опет био разлог, да су се за мање тако зване багателне ствари, морали с великим теретом опћина устројити местни судови, који су ненаравно опћинама наметнути.

(Наставиће се.)

Парница против Русина.

(Наставак.)

Из списка чланова петроградског панслованског одбора, који је у својим статутима обележен изрично као књижевно и добротворно друштво, ваља узети, да су као редовни чланови уписани: Аксаков, прота Рајевски из Беча, Ламански, Леонтина Левицка-Солдатка и Мирослав Добрјански.

Оптужени Марков: Прочитани статути показују дакле јасно, да пансловански одбори не терају никакве тајне цели, као што оптужба тврди. Петроградски пансловански одбор узео је себи само то за задатак, што су и чешка „Матица“, пољско друштво „Мацијер Полска“ и немачки „шулферајн“ у Аустро-Угарској већ од неколико година себи за задаћу ставили.

Плошчански: И министар Калноки изјавио је на супрот оној у оптужби садржаној тврдњи, да пансловански одбори никаква уплива немају на догађаје у Босни и Херцеговини.

Државни тужилац: Молим вас, министар спољних послова порицао је само умешање руске владе, а не и агитацију панслованског одбора.

Дворски саветник Добрјански: Ми немамо апсолутно никаква посла са панслованским одборима. Нека државни тужилац докаже, да су панславенски одбори радили у Босни и Херцеговини, а не ми да противно доказујемо. Али таки доказ тешко да би пошао за руком државном тужиоцу, пошто се мора узети, да руска влада не би дозволила да панслованski одбори, који су само хуманитарна друштва, свој делокруг прекораче.

Плошчански: Поднећу онај број лавовских званичних новина, у коме се саопштава да је гроф Калноки опровргао вести о ровењу панславенских одбора у Босни и Херцеговини.

За тим се чита рачунски извештај петроградског панслованског одбора од г. 1878. По томе је у истој години разаслано 136 примерака руских листова, као „Новоје Времја“, „Петерсб. Вјед.“ итд. у иноземство, и то тридесет примерака у Праг, двадесет у Галицију, осам у Беч, седам у Србију, шест у Далмацију, четири у Буковину итд. У том извештају исказује се и број плаћених аге-

ната, који су бајаги од панслованског одбора у Босни понамештани били (!!)

Председник чита неку ноту државног одветништва у Ујхељу заједно са приключеним писмима Олге Храбарове, која су узапћена код њеног пасторка Беле Храбара у Мезе-Лаборцу. У једном од тих писама саопштава Олга Храбарова, да Мирослав Добрјански добија само она писма Беле Храбара, која он у Галицији преда, а она што се у Угарској предају, обично не добија. У једном писму на Белу Храбара моли Мирослав Добрјански свога нећака, нека буде у будуће опрезнији с обзиром на то, што се његова писма отварају, а то би га (Мирослава) могло компромитовати.

Председник саопштава, да је суд закључио нека се сутра у јутру прочита неки чланак патера Наумовића који је био спремљен за штампу под насловом: „О накарађењу источне цркве," и то у тајној седници због свога анти-религиозног садржаја; а прочитаће се и нека места из говора, кога је дворски саветник Добрјански у угарском парламенту држао. Прочитаће извештаја етнографског конгреса у Москви од год. 1867 одбио је судбени стол. (Наставиће се.)

Исмајил и Тевфик.

II.

(Свршетак.)

На тај начин настаде заплет, из ког се није могло изићи обичним средствима. Прилично су томе припомогла и непрестана умешања разне врсте, као: страни заступници, који су од чести држали с кедивом, од чести опет, гледајући у Арабији човека од будућности, тежише да се са бунтовничким вођем добро живе, што није мало тиме допринело, да им је углед потавнио, а његова охолост још појачала, за тим дође порта, која је из разних разлога радо гледала мисирске заплете и надала се, да ће их моћи у своју корист исисати. А домаће становништво, политички незрело и без одређених мета, сасвим беше изненађено у след неочекиваних догађаја; но већ како је апатично, то је просто посматрало и беше вољно да се ономе подвргне, ко буде имао силу у руци. Јер нема ни једног народа који би већма навикнут био на пасивну послушност према ауторитету, него што је мисирски. Па ипак имадемо да прибележимо у Мисиру частан изузетак. Кад је Араби пре два месеца сазвао племићку комору, и то без кедивиног одобрења, са том намером, како изгледа, да овога у неку руку пред комором оптужи и да свргне, знадоше се мисирски народни заступници вешто и опрезно извући из фаталног положаја пошто су се изјаснили за некомпетентне, јер њих по закону може само кедив сазвати. Султан паша, председник племићке коморе, имаде битне заслуге за овако решење, јер он је стари, фини, вешти дипломата. По своме пореклу Фелах, доцније у служби управе над приватним добрима кедива Исмајила стекао је велико богатство и он је један од најбогатијих велепоседника у провинцији Миније. Он је сигурно стекао искуства о начину, како је стари кедив утеривао поседни порез од Фелаха, те је с тога у себи био огорчени непријатељ исмајилов а пријатељ јевропских реформама. И тако је ваљда било расположење код већине његових пријатеља, јер у племићкој комори, кедиве Исмајила, која је била одређена, да га према Јевропи прикаже као реформатора и човека од напретка, превлађује живаљ Фелаха.

Политичног значаја није та установа никад имала, али што се то тело није прикључило Арабију, него је искушење избегло и његовом притиску одољело, то показује најбоље, каква би заблуда била, кад би се Араби паша са његовим официрима држао за носиоца народносне идеје. Таке идеје су са свим стране мисирском народу. Маса народна је потпуно индиферентна и ништа друго не жели, него само да не буде преко мере оптерећена при плаћању пореза кога она без гунђања даје, а при том и да не буде злостављана. Али опирала се не би ни у том случају, као што то показаху порезна утеривања под кедивом Исмајилом са бичем и батином у руци.

У варошима је ствар по нешто различна. Тамо је становништво мешовитије, немирније, више изложено упливу политичких и религиозних идеја и приступачније. У вароши постоји с тога и у великим круговима нека раздраженост према Јевропљанима; али је она више личне и религиозне него народносне природе. Препуна звања са јевропским званичницима, често нетактично понашање појединих према урођеницима све више навлачише зловољу и и у тим круговима најоше присталица Араби и његови једномишљеници, као и незадовољне паше старе школе. Но ове последње од тог доба скоро је са свим изиграла војничко-револуционарна странка и старе паше осећају се тако несигурни и незадовољни, боје се тако јако од пљачкања њихових кеса и сандука, да су велики део истих, па и Шериф паша њима, нашли за добро, да своје драге особе ставе у сигурност, те оставише Кахиру, а неки део шта више посладе своје породице па и новце на острво Родос и на другу страну ван земље. И та емиграција је Араби паши тако непријатна, да је већ претио, е им неће издавати путне листове и да ће узаптити добра отсутних.

Шта се из свега тога може закључити? Армада којом управљају неке револуционарне воће, врши сада таки тероризам, који не допушта да се оснује противна странка. Велика маса становника гледа то апатично и слуша по старој навици. Код варошког становништва све више и више показује се фанатична раздраженост духова и садање анархично стање биће све озбиљније, ако Јевропа не створи реда, јер то би била највећа заблуда, кад би се мислило да је мисирски народ већ сада тако политички сазрео, да из себе самог уме створити уређене политичне одношаје и сам собом владати. Армада ће се морати са свим разрешити и на ново организовати, ауторитет кедивин појачати и утврдити, његов морални уплив на масу, нарочито варошко становништво опет оживити, да се у будуће доскочи сличним немирима.

Али и обе западне силе мораће при контроли, коју хоће да врше над управом и мисирским финансијама, показати више умерености и разборитости и више се освртати на земљу и народ, него што је то до сад било. Они ће брижљивије штедити оправдане осетљивости осталих сила, које су заинтересоване у мисирским стварима, да не би раздором и завишћу сила међу собом настајала све нова и нова трвења, која, као што садањи догађаји показују, јако шкоде општим јевропским интересима у Мисиру.

Просвета.

Нови Сад. у очи Илијна-дне. Сад у четвртак састаће се у Руми учитељи поджупаније румске на састанак и расправљаће том приликом, као што дознасмо, ова питања:

1.) Питање о сходности и практичности словнице (граматике), додане читанци за IV. разред и да ли је словничко учиво на поједине разреде ваљано и сврхи сходно раздељено. Ово прво питање ставила је висока влада, о чему се и прошле године решавало, у колико се оно тицало нижих разреда.

2.) Практично предавање слова „р" и нека се покаже практички прелаз са писаних на штампана слова.

3.) Деоба десетичних разломака. (Практично предавање за 4. разред.)

4.) На што је учитељу навити, да се постигне лепо писање?

5.) Практично предавање чланка 112 читанке за IV. разред.

6.) Нека се практично изради један опис, као писмена задаћа за III. разред.

7.) Одузимање. (Практично предавање из рачунства у сва четири разреда особитим обзиром на одузимање помоћу прибрајања.)

8.) Практично предавање из теловежбе.

Као што се види, предмети су ово одабрани, и споразумним закључцима могу бити од големе користи школи до послетка.

Оваки учитељски зборови права су благодет за напредак учитељски. Што се у препарандији промаши, не постигне, или на послетку из књиге само и научи — то се на оваким састанцима допуни и, после практичког огледа књиге и теорије, све боље и боље усавршава.

Но, није нам овај пар намера, критиковати оваке и сличне програме; као што за овај мах и не помишљамо, да је то састанак учитеља, понајвише српских покомунаљених школа: него друго је нешто, што смо ради рећи овом приликом, понајзгоднијом.

Ми пратимо те учитељске састанке, од како за њих знамо, и сваки пут очекивасмо, да се на тима реч поведе о најглавнијем предмету — о језику у књигама, букварима и читанкама, и т. д. које се употребљују у тим школама комуналним тамо, поименце пак у Срему, у које и српска деца иду и књизи се уче.

Али заман на тај предлог на састанку којем тамо изгледасмо и очекивасмо, да се то прво и главно питање расправља и реши!

Истина, ево је и ту поново на дневном реду питање о „словници" но тек само да-ли је „учиво" ваљано и „сврхи" сходно раздељено — а о језику и опет ни помена!

Каква-ли је та јадна „Словница", додана читанци за IV. разред — о тој за сад нећемо да трошимо ни речи ни времена.

Ми смерамо, у две у три упозорити овом приликом г.г. учитеље на састанку том у Руми, да подстакну и питање о језику у помењутим књигама за те школе комуналне.

А ево зашто.

Језик је у тим књигама, без околишења да речемо: управо варварски. То је атентат на језик народни, који се у Срему говори!

Није то српски језик; није то ни хрватски; није то ни српски и хрватски, као што га велики наш филолог Даничић назива: него је то права збрка од језика, пуна недотупавног неологисања и германштине, одбијемо-ли на страну оно мало народних умотворина, које су у тим књигама поутиснане.

Ми смо два, три пута разговарали се о том питању и са једним хрватским, врло ваљаним и признатим школским надзорником — он нам мал-не у свему повлади и признаде ове наше горње мисли и суђење. Рече нам та честита старешина школска, како би све то друкчје било, кад би се дало учитељима да књиге школске пишу; али књиге те израђују у Загребу понајвише по наруџбини људи... дискретност нам закраћује, извести ову реченицу до краја.

Но имамо ми сведочанства тој незгоди варваристаног језика нашег у тим књигама — и од самих учитеља тамошњих.

Јадаху нам се млоги Срби учитељи тих комуналних школа, како у буквару и у читанци им има речи и реченица, које ни они сами не разумеју, а многе од отих испрчених речи и „ставова" не знадоше им ни Хрвати растумачити!..

На послетку, ко би доспео а у језику се и науци језичкој разбира, нека узме ма коју од тих књига комуналних, па ће се и сам главом уверити, да је тако, а можда још и горе |нег што ми велимо.

Комуналне школе по нашим крајевима тешке су ране на телу наше автономије народно-државне — али изменити то стање данашње, није посао учитеља ни учитељских зборова.

Књига хрватска од неколико година амо све се већма одваја од књиге српске језиком — други правац дати јој у том, није такође посао оваких зборова учитељских.

Настојати пак за тим, да језик у књизи школској, што влада земаљска издаје, буде чист и прави језик народа, којега се деци намењује — то је прва и најпреча дужност учитеља.

Од учитеља се захтева, да буде успеха и напретка у школи с децом; језик је средство, којим се дете обавешћује и у књизи унапређује —

каква успеха бити може, где језика у књизи деца не разумеју, и није само деца, него ни многи учитељи јој!..

Ми смо једва чекали некад, да се опростимо у школи основној језичке смесе оне „славјано-сербске" „Петра малог крадца" и „Вампира" у буквару — а ето сад заменише нам језик онај куд и камо лошим, па градивом и још к тому из потаје смером, куд и камо за децу нашу опаснијим!

Но о смеру том није овде места на шире расправљати; тому има друга пута и начина. И кад се тај, како ваља, по правди и правици расправи, онда тек биће правог братства и јединства између та по крви најближа два племена, два народа у краљевини троју.

За сад пак дужност је наша, појединце и свачија, сачувати школу основну и особито комуналну у крајевима тамо од сакатог и унакаженог језика наговештеног.

Законитим и правим путем за тим ићи, да се те књиге школске тамо напишу чистим језиком народним, језиком наших умотворина народних, који је књига српска прихватила и присвојила и на ком, у добри час, напредује:

то питање подстаћи на састанку учитељском — неће нико учитељима замерити и не треба да замери, где се ради (и ако се ради) цигло о напретку школе и деце, као што се ето приказује и на видик износи у изреченом с почетка програму тога састанка учитељског у Руми.

Толико о том за овај мах — а све без зла срца и замерке. **А. Сандић.**

Нови Сад, 19. јула. Белешка под „вести из места" из 107. броја нашег листа не само да није остала неопажена, него је чак и добрим плодом уродила. У „Пешти Наплову" се резонује, као да друштво мађ. књижевника и уметника није за себе хтело задржати ону половицу од прихода на концерту, што стоји са свим у опреци са истином. Ено живих сведока, штампаних програма где изреком стоји, да половица прихода иде на месне цељи, а другу су одредили на своје друштвене. А други доказ, да оном резоновању баш никако места нема, јест брзојав, што јуче председнику одбора за дочек будапештанских гостију стиже, којим друштво уступа и своју половицу, која ће преко 200 фор. изнети, ововарошкој болници. Толико истини у хатар.

— Јуче у недељу 18. т. м. завршио је је богословски завод у Карловцима своју школску годину благодарењем у цркви и раздавањем сведоџба у школи. Као што дознајемо, десеторица свршили су богословске науке и то ови и с овим успехом: Милош Лалић из горњо-карловачке дијецезе с одличним успехом; Манојло Грба из горњокарловачке, Димитрије Дрњак из архидијецезе, Никола Радуловић из горњо-карловачке дијецезе с похвалним успехом; Мојсије Видаковић из архидијецезе, Јован Гламочлија и Јован Гомирац из горњокарловачке, Ђорђе Звекић и Миливој Томић из темишварске и Ђорђе Цвијановић из горњо-карловачке дијецезе с потпуним успехом.

Поздрављајући и ово — четврто — коло младих наших богослова, желимо, да својим животом и радом испуне очекивања свога народа.

— Због Илијина дне изаћи ће идући број нашег листа у петак.

НОВИЈЕ.

— У Јаношхази (у железној жупанији у Угарској) било је ово дана великих изгреда против Јевреја. Светина полупала прозоре на синагози, Јевреје из станова им на улицу вукла и злостављала. Изгреди су трајали три дана. Главни кривци, њих 14, затворени су.

— У Лазову је 17. о. м. изречена је пресуда у парници против Русина. Осуђени су: патер Наумовић на осам месеци затвора, постом пооштрена, Плошчански на пет месеци затвора с постом, сељаци Шпундер и Зулуски на три месеца затвора с постом. Остали оптуженици ослобођени зу са свим и пуштени на слободу. Бранioци учинили су за осуђене ништовну пријаву.

— Говори се, да ће босански заповедник ђен. Дален скорим ићи на шест месеци допуста.

— У мостарском округу довршено је 14. о. м. новачење. „Н. Сл. Преси" јављају из Мостара, да многи, што подпадају под војничку службу, нису дошли на новачење.

— Кнезу Николи стављен је на расположење један Аустро-угарски ратни брод, да га до Трста довезе, кад пође у Петроград.

— У Русији су казнене установе о увреди величанства тако изменуте, да ће највиша казна, која је до сад осим губитка сталешких права била 8 година тешке робије велика, чинити од сад 16 месеци тамнице.

— Француска комора одбила је 17. о. м. са 450 против 75 гласова поднесак о мисирском кредиту. Због тога цело фресинетово министарство дало оставку. Председник републике Греви замолио министре, да воде послове, док се нов кабинет не састави.

Новије вести о мисирском питању гласе:

— Из Лондона јављају 17. о. м. да се инглеска војска непрестано укрцава на бродове.

— У Кахири се саставила привремена влада са народном скупштином од 300 чланова. Араби-паша назива се сад просто „ђенерао војске." Био се пронео глас, да Араби хоће Кедиву Тефику да се покори, али то се не обистињава. На против, он је писао старом Абдел-Кадеру, молећи га за моралну потпору, не би ли Мисир сачувао од судбине иноверске.

— Како „Стендерду" из Александрије 16. о. м. јављају, тог дана у 8 сах. у вече отишло је јако одељење инглеске војске из Александрије, да поседне положај на железници, 2 миље далеко од Араби-пашина табора.

— Као што из Цариграда јављају, султан је брзојавио Кедиву, да ће га (Кедива) турска војска скорим повратити у Кахиру и авторитет му утврдити.

— Симер је, као што „Рајт. Оф". из Александрије дознаје, писао Кедиву, разложив му, да инглеској позицији код Рамлеја непрестано прети погибао од градића Абукира, те запитао, шта мисли кедив у тој ствари чинити. Кедив је одговорио, да је послао Кимајила пашу, да посаду позове, нека се из градића уклони; не усхтели посада изаћи, он оставља Симеру, нек чини, што нађе, да је најбоље.

ПОЗИВ
у ванредну скупштину
„Задруге Срба занатлија новосађана"

која ће се држати у четвртак 29. јула (10. августа) т. г. у 9 сати пре подне у здању српске средишне основне школе.

Предмети:

1. Извештај годишњег одбора о изведеном скупштинском закључку у погледу предаје капитала задружног од 1.000 фор. „Матици Српској" на руководство.
2. Освештање нове задружне заставе.
3. Прослава дванаестогодишњег опстанка задруге Срба занатлија новосађана.
4. Припрема око уштне свечаности.
5. Избор троице изасланика скупштинских ради оверовљења записника ове скупштине.

Из седнице одбора „Задруге Срба занатлија новосађана" држане 5. (17.) јула 1882. у Н. Саду.

Радослав Хорват, бележник. **Стева Гавриловић,** председник.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Оросламошка општина расписује стечај за учитеља са платом од 350 фор. слободан стан са баштом, 5 лапаца сенокоса, 2 хвата сламе, 50 нов. од укопа, а уз то бесплатно повторну школу и перовођство обављати, и да је у мађарском језику вичан. Ко жели ово место получити, нека пошље своје молбе потписаном одбору до 8. августа о. г.

Из седнице црк. школске општине држане у Оросламошу 11. јула 1882 год.

ГЕОРГИЈЕ ТАТАРОВИЋ, председник.

2—2

Помодна мануфактурна трговина
Г. ГЕОРГИЕВИЋА
у Новом Саду 1—3

потребује два спомоћника и то који су добри продавци, говорити морају апсолутно знати српски, немачки и мађарски. Ступити могу одма.

Мануфактурна трговина
ДИМИТРИЈА ПАЗАРСКОГ
у Иригу

потребује два спомоћника. 1—2

Гвожђарска радња
Удове ДИМИТРИЈА ПЛАСТИЋА
у Шиклошу

потребује једног млађег помоћника и једног шегрта, који морају бити вични мађарском и немачком језику. 1—3

Одговорни уредник др. Светозар Милетић. **Српска штампарија дра Светозара Милетића.**